Як народжується успіх

"Успіх – це не стільки те, що ми маємо,
скільки те, ким ми стаємо в результаті".
(*Джім Рон*)

У День Незалежності України відзначає свій золотий ювілей професор **Олена Валеріївна Матвієнко**, доктор педагогічних наук, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені Михайла Петровича Драгоманова. Олена Валеріївна – визнаний фахівець у галузі педагогіки та психології, професійної освіти, національного виховання; талановитий організатор освітнього процесу. За наукові здобутки, вагомий особистий внесок у розвиток університету нагороджена медаллю Г.С.Костюка, медаллю М.П.Драгоманова, грамотами і подяками ректорату університету, Міністерства освіти і науки України. Ми зустрілися з ювіляркою, щоб довідатися про її науково-педагогічну діяльність, а також бачення розвитку освіти, без якої неможлива розбудова Української держави.

– Олено Валеріївно, у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова Ви пройшли шлях від студентки до доктора педагогічних наук, професора. Розкажіть, будь ласка, про це детальніше.

– Навчалася в Київському державному інституті імені О.М.Горького (нині Національний педагогічний університет М.П.Драгоманова) за спеціальністю "Педагогіка і методика початкового навчання" з 1987 по 1991 роки (присвоєно кваліфікацію "Учитель початкових класів"). У 1991 р. почала працювати на кафедрі педагогіки і методики початкового навчання. З 1995 по 1998 роки – аспірантка Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Кандидат педагогічних наук з 1999 р. Захистила дисертацію на тему "Моральне виховання молодших школярів у позаурочній та позашкільній діяльності". Вчене звання доцента кафедри педагогіки і методики початкового навчання присвоєно в 2004 році. Доктор педагогічних наук з 2010 року. Дисертацію на тему: "Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня" захистила в спеціалізованій вченій раді Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Наукове керівництво докторською дисертацією здійснював дійсний член НАПН України доктор педагогічних наук, професор В.І.Бондар. Вчене звання професора кафедри педагогіки та методики початкового навчання присвоєно у 2013 році. Основні етапи моєї педагогічної та науково-педагогічної діяльності в закладах вищої освіти: асистент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова; старший викладач кафедри педагогіки і методики початкового навчання; доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання; начальник виховного відділу, професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання; заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету педагогіки і психології. Стаж педагогічної роботи в закладах вищої освіти – 29 років.

– Єдність навчання та наукової діяльності – одне з пріоритетних завдань університету. Близько десяти років тому Вас призначили на посаду заступника декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету педагогіки і психології на конкурсній основі. Нині, вважають колеги, маєте незаперечний і вагомий досвід, тож просимо поділитися ним із нашими читачами.

– Науково-дослідна робота викладачів університету і факультету зосереджується на проблемах розвитку держави та суспільства, культури й освіти, методики викладання навчальних дисциплін, формування особистості; зокрема, на факультеті ця робота здійснюється через всеукраїнські та міжнародні наукові проєкти, серед них:

• міжнародний проєкт "Розвиток культури демократії в педагогічній освіті в Україні, Норвегії та Палестині" (CPEA-LT-2017/10037);

• міжнародний дослідницький проєкт "Навчання через гру в школі": Австралійська рада наукових досліджень в галузі освіти (ACER);

• у межах глобального плану дій ВООЗ на 2013–2020 роки щодо профілактики неінфекційних захворювань здійснюємо програму "Посилення впливу освітнього сектора на формування здоров'я

та профілактику неінфекційних захворювань серед дітей і молоді" спільно із Всеукраїнською спілкою вчителів і тренерів "ВсеСВІТ" та Дитячим фондом "Здоров'я через освіту". На замовлення ВООЗ і ГФ "Здоров'я жінки та планування сім'ї" розробили концептуальні положення й еталонну модель "Школи, дружньої та безпечної для дитини". Продовжували створювати нормативно-правову та науково-теоретичну базу для функціонування в НЗ України "Шкільної служби здоров'я";

• спільно з ЮНІСЕФ та Дитячим фондом "Здоров'я через освіту" курс "Вчимося жити разом" інтегровано в предмет "Основи здоров'я" для учнів 1–9 класів;

• упроваджена програма підготовки педагогічних працівників "Основи формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентності учнів (очно-дистанційна форма навчання)", яку рекомендовано використовувати в усіх закладах післядипломної педагогічної освіти України;

• швейцарсько-український проєкт "Розвиток громадських компетентностей в Україні – DOCCU", завдяки якому організували і провели цикл семінарів-тренінгів для представників закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку за галуззю знань "Освіта" спеціальності "Початкова освіта". Головна мета проєкту – підтримка сталого розвитку громадянського суспільства завдяки поширенню знань про освіту в Україні;

• участь у пілотному проєкті "Розвиток громадянських та соціальних компетентностей у системі підготовки вчителів в Україні", що здійснюється у партнерстві з Європейським центром ім. Вергеланда (Норвегія), Київським університетом імені Бориса Грінченка, Міністерством освіти і науки України та Радою Європи. Проєкт спрямовано на модернізацію змісту й методики викладання дисциплін для студентів, які навчаються за спеціальністю "Початкова освіта" у закладах вищої освіти педагогічного спрямування відповідно до положень Закону України "Про освіту", концепції Нової української школи;

• "Розвиток громадянської свідомості майбутніх учителів початкової школи в процесі професійного самовдосконалення" (навчально-методичний і науково-інформаційний центр; відділ преси, освіти та культури посольства США в Україні);

• "Психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості учня початкової школи" (наказ МОН України № 887 від 08.08.2018 р.);

• "Створення когнітивного онтологічного середовища "Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю";

• "Психолого-педагогічні основи формування національно-культурної ідентичності дітей та студентської молоді України в умовах політичних, соціально-економічних, інформаційних викликів XXI століття" (наказ МОН України від 10.04.2020 р.);

• експериментальна робота на тему "Оновлення змісту, форм і методів практичної підготовки студентів", що здійснюється разом із Українським НМЦ практичної психології та соціальної роботи НАПН України.

Невід'ємна складова діяльності кафедр факультету – науково-дослідна робота за "Змістом, формами, методами фахової підготовки вчителя для Нової української школи". У межах цієї наукової проблеми визначаються теми індивідуальних наукових досліджень викладачів, які плануються відповідно до фахової спеціалізації та їхніх наукових інтересів і відображаються в індивідуальних планах роботи. Дослідження викладачів кафедр факультету зосереджені на актуальних проблемах педагогічної освіти.

– У добу становлення й утвердження України як незалежної держави важлива також і Ваша міжнародно-освітня й наукова діяльність. Чи не так?

– Я організаторка й учасник міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій та форумів за участі вчених Польщі, Угорщини, Румунії, Білорусії, Австралії, Норвегії та ін. Лише цьогоріч на факультеті проведено конференції, "круглі столи", науково-методичні семінари, вебінари: VII Всеукраїнська науково-практична конференція "Науковий простір студента: пошуки і знахідки"; форум сімейної психології; міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Актуальні проблеми психології розвитку особистості"; вебінар "Критичне мислення викладачів вищої школи: реалії, виклики, стратегії розвитку"; вебінар "Академічна культура дослідника"; "круглий стіл" "Ранній вік: особливості розвитку дитини"; майстер-клас "Професійне та емоційне вигорання: як зберегти психоемоційне здоров'я педагогічного працівника"; брейнстормінг з магістрантами "Академічна культура дослідника – майбутнього педагога"; науково-методичний семінар "Професіоналізм педагога – науково-методичний аспект"; науково-методичний семінар "Розвиток комунікативних здібностей педагогів – профілактика та врегулювання конфліктів"; науково-методичний семінар "Педагогічний супровід ігрової діяльності дітей дошкільного віку"; науково-методичний семінар "Комунікативна культура як особистісний компонент професійної діяльності".

– Які стратегічні напрями наукової роботи та міжнародних зв'язків Ви вважаєте пріоритетними?

– Візія нашого факультету – академічне лідерство, якість і конкурентоспроможність освітніх та наукових послуг, відкритість, інноваційність. Створення умов

для академічної мобільності студентів та викладачів університету. Забезпечення нової якості наукових досліджень. Розроблення та впровадження у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів концепції стійкої освіти, зокрема, інформаційно-педагогічних технологій, формування громадянської позиції сучасного вчителя тощо.

– Маєте понад 200 наукових праць, що містять теоретико-методичні розробки в галузі освіти і виховання, педагогіки та психології.

– Коло моїх наукових інтересів – теорія та методика виховної роботи і професійної освіти, соціальна педагогіка та історія педагогіки. Маю 5 монографій, 4 навчальних посібників з грифом МОН України (2 – одноосібних, 2 – у співавторстві), 17 навчально-методичних посібників, 6 статей у наукометричних виданнях.

Найвагомішими працями вважаю монографії: "Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії", "Основи виховання моралі у молодших школярів"; навчальні посібники "Метод конкретних педагогічних ситуацій", "Виховання молодших школярів: теорія і технологія", "Актуальні проблеми навчання та виховання учнів молодшого шкільного віку", "Основи морального виховання молодшого школяра", "Практикум з курсу "Теорія виховання", "Гуманізація процесу навчання в школі", "Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання", "Актуальні проблеми навчання та виховання учнів молодшого шкільного віку", "Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності", "Педагогіка багатоманітності".

– Відомо, що наукову роботу Ви успішно поєднуєте з педагогічною. Тож цікаво дізнатися, які навчальні дисципліни викладаєте студентам?

– З огляду на це, наведу слова ректора університету академіка В.П.Андрущенка: "Освіта відроджує духовність як цілісний феномен. Поряд з єдністю віри, надії та любові вона формує гармонію розуму, почуття та волю особистості, забезпечує діалектичний взаємозв'язок істини, добра і краси". Саме такі ідеї намагаюся впроваджувати, викладаючи навчальні курси: "Теорія і методика виховання", "Актуальні проблеми початкової освіти", "Психолого-педагогічні основи корекційної педагогіки", "Корекційна педагогіка", "Методика викладання педагогіки".

Працюю над удосконаленням навчально-методичного забезпечення підготовки вчителя початкових класів. Розробляла нову редакцію галузевого державного стандарту на засадах компетентнісного підходу освітньо-кваліфікаційних рівнів "спеціаліст", "магістр". Брала участь у написанні освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів початкової освіти та навчальних планів, за якими працюють ЗВО України. Автор і співавтор навчальних програм для ЗВО з дисциплін "Теорія і методика виховання", "Актуальні проблеми початкової освіти", "Психолого-педагогічні основи корекційної педагогіки", "Корекційна педагогіка", "Методика викладання педагогіки".

– В одному з провідних вишів України, яким вважається НПУ імені М. П. Драгоманова, упродовж багатьох років сформувалися наукові школи академіка В.І.Бондаря, професора Ю.О.Приходько, професора О.Л.Шевнюк, професора С.В.Страшка, професора М.М.Марусинець, професора Г.Г.Цветкової. Ви також маєте свою наукову школу.

– У ній підготовлено і захищено 9 кандидатських дисертацій з проблем теорії та методики професійної освіти. Тільки цьогоріч кандидатами педагогічних наук стали четверо моїх аспірантів. Зараз під моїм керівництвом проводять наукові дослідження п'ятеро молодих науковців.

– Нині Україна переживає складний і водночас – благодатний час національно-духовного відродження, складовою частиною якого стало виховання людини майбутнього. Нещодавно як рецензент Ви підтримали проєкт "Я люблю Україну" – програму та комплект посібників курсу українознавства для 1–4 класів НУШ (науковий керівник – доцент М.І.Чабайовська, авторка цих рядків), матеріали якого сприятимуть загальнокультурному розвитку молодших школярів, їхній підготовці до життєдіяльності в українському соціумі на основі українознавчого компонента змісту освіти, формуванню нового українця, який сповідує національні та європейські цінності.

– В умовах становлення Нової української школи рецензую монографії, підручники, посібники, статті, дисертації, виступаю опонентом під час їхнього захисту, керую бакалаврськими та магістерськими роботами.

– Значну увагу Ви, Олено Валеріївно, приділяєте також підготовці науково-педагогічних кадрів та перепідготовці педагогічних працівників.

– Так, упродовж тривалого часу входжу до спеціалізованих Вчених рад нашого університету, Київського університету імені Бориса Грінченка; до робочої групи, яка розробляє програму зовнішнього оцінювання професійних компетентностей учителів початкових класів закладів загальної середньої освіти.

З ініціативи новопризначеного декана факультету професора Т.О.Олефіренка ми започаткували курси підвищення кваліфікації. Мета курсів – підвищення кваліфікації педагогічних і науково-

педагогічних працівників шляхом поглиблення, розширення, оновлення їхніх професійних знань, умінь і навичок на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду. Адже підвищення кваліфікації – необхідна умова для атестації різних категорій педагогічних, науково-педагогічних працівників, управлінських та інших кадрів, які працюють у закладах освіти, інших установах і організаціях за різними освітніми напрямами та програмами. У державних нормативних документах зазначено, що педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію за різними формами, видами. Формами підвищення кваліфікації є інституційна (очна – денна, вечірня; заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо. Отже, ми намагалися все це врахувати й створити на факультеті сприятливі умови для реалізації окреслених завдань. Педагогічні та науково-педагогічні працівники, залежно від самооцінки компетентностей і професійних потреб, змісту власної викладацької діяльності та/або посадових обов'язків, самостійно обирають конкретні форми, види, напрями та суб'єктів надання освітніх послуг.

– Ви плідно поєднуєте науково-педагогічну роботу з громадською. Ваша діяльність висвітлюється на сторінках фахових журналів, у педагогічній пресі та мережі інтернет.

– Я є членом редакційних колегій наукових видань, працювала в складі комісій Міністерства освіти і науки України з акредитації та ліцензування ЗВО України. Беру участь у навчальних програмах (курси, тренінги, навчально-практичні семінари) з актуальних проблем професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Нещодавно за моєї участі на факультеті створено "Українську асоціацію педагогів і психологів початкової, дошкільної та позашкільної освіти". Мета асоціації – захищати фахові, економічні, соціальні, культурні та інші права й інтереси своїх членів, а також сприяти професійному становленню та якості підготовки педагогів і психологів початкової, дошкільної та позашкільної освіти. Основні напрями діяльності Асоціації: сприяння взаємодії між закладами освіти, недержавними організаціями та суспільством; розробка інноваційних проєктів; упровадження й максимальне поширення позитивного вітчизняного й зарубіжного досвіду роботи у сфері педагогіки початкової та дошкільної освіти; участь у розробці та виконанні загальнодержавних, регіональних, міжнародних програм з цієї проблематики.

Насамкінець наведу також твердження Нормана Вінсент Піла: "Вірте в себе! Вірте в свої здібності! Без скромної, але розумної впевненості у власних силах ви не зможете бути успішними чи щасливими".

– Вельмишановна Олено Валеріївно, Ви – оптимістична, інтелігентна, щира, доброзичлива, самодостатня особистість, знана колегами-освітянами України, маєте незаперечний авторитет серед студентів. Цього небуденного дня колектив факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова вітає Вас із ювілеєм, бажає міцного здоров'я, подальших успіхів у праці, а також сподівається, що Ви й надалі ревно служитимете Україні, віддаватимете сили, вміння й творчу енергію на розбудову університету. Від щирого серця зичимо Вам та Вашій родині щедрих Божих ласк і благодатей на многії літа!

Хай доля шле для Вас добро і щастя,
Душевний спокій, море благ земних,
А щедрі дні, мов рушники квітчасті,
Нехай ще довго стеляться до ніг.

Розмову вела

Марія ЧАБАЙОВСЬКА,
доцент кафедри української мови та методики навчання
НПУ імені М.П.Драгоманова

Колектив часопису "Початкова школа" приєднується до численних вітань на адресу ювілярки, зичить Олені Валеріївні Божих благословень та снаги на здійснення подальших творчих намірів.

Шановні друзі!

Триває ***передплата*** *періодичних видань* ***на 2020 рік****.*

Не забудьте *завітати до поштових філій і* ***передплатити*** *необхідну Вам пресу, а насамперед –* ***журнал "Початкова школа"****.*

У роздрібний продаж журнал не надходить!

Передплатний індекс: 74404 *– щомісячна передплата.*

ISSN 0131-5358

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

№ 8
2020

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ЛІТЕРАТУРНО-КРАЄЗНАВЧА МАНДРІВКА «УСІМ СЕРЦЕМ ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ СВОЮ»

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ДЛЯ ТРЕТЬОГО КЛАСУ НУШ

МОВЛЕННЄВІ ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ДИКЦІЇ В УЧНІВ ПЕРШОГО ЦИКЛУ НАВЧАННЯ

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
щомісячний науково-методичний журнал

№ 8 (614) СЕРПЕНЬ 2020

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видається з липня 1969 року
Київ

Головний редактор
Світлана ТАРНАВСЬКА

Редакційна колегія:
Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО, Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА, Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК, Юлія КОЛЕСНИКОВА **(завідувач відділу)**, Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА, Людмила ЛОПУШАНСЬКА **(відповідальний секретар)**, Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО, Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН, Ізольда НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРІЄНКО, Наталія ПАРХОМЕНКО, Катерина ПОНОМАРЬОВА, Катерина ПРИЩЕПА, Тетяна ПУШКАРЬОВА, Олександра САВЧЕНКО, Світлана СТРІЛЕЦЬ, Володимир ТИМЕНКО, Людмила ХОРУЖА, Тетяна ЯРЕМЧУК.

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 21.07.2020. Формат 84x108/16. Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72. Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104007.

**Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25–А, к. 12,
тел./факс (044) 501–03–87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovasc.ua@gmail.com**

Видрукувано у видавництві «Преса України».
03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідоцтво № 35481684
http://www.pressa.kiev.ua/.
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2020

ЗМІСТ

До 4 класу – з новими підручниками 1

До Дня Незалежності України

Стрілько Л. Літературно-краєзнавча мандрівка "Усім серцем любіть Україну свою" (4 клас) 2
Кохно Т. Чи знаєш ти Україну та відомих українців? (Брейн-ринг, ІІ цикл навчання) 4

Особистості

Чабайовська М. Як народжується успіх 5

Нова українська школа

Пономарьова К. Орієнтир для календарного планування уроків української мови в 3 класі (І семестр) 9
Савченко О. Орієнтовне тематичне планування уроків літературного читання у 3 класі (І семестр) 12
Вашуленко М., Васильківська Н., Дубовик С. Орієнтовне календарне планування уроків української мови (3 клас) 15
Вашуленко О. Календарно-тематичне планування уроків літературного читання в 3 класі 18
Захарійчук М. Календарно-тематичне планування уроків української мови (3 клас) 21
Богданець-Білоскаленко Н., Шумейко Ю. Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків літературного читання (3 клас) 24
Листопад Н. Орієнтир для календарного планування уроків математики у 3 класі (І семестр) 26
Скворцова С., Онопрієнко О. Орієнтир для планування уроків математики в 3 класі 28
Заїка А., Тарнавська С. Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків математики для 3 класу (І семестр) 30
Гільберг Т., Тарнавська С. Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків з інтегрованого курсу "Я досліджую світ" для 3 класу (І семестр) 41
Бібік Н., Бондарчук Г. Календарне планування уроків з інтегрованого курсу "Я досліджую світ" для 3 класу 47
Андрусенко І., Котелянець Н., Вдовенко В. Орієнтир для календарно-тематичного планування за підручником "Я досліджую світ" для 3 класу 49

Методика і практика навчання

Мартиненко В. Мовленнєві тренувальні вправи для подолання труднощів дикції в учнів І циклу навчання (1–2 класів) 51
Кистанчук Н. Урок-зустріч з української мови в 1 класі 56

Інклюзивне навчання

Кіт Ю. Навчаємо читати дитину з обмеженими освітніми потребами 58

Виховне середовище учня

Красоткіна Н. "Знову ми прийшли до школи..." 60
Конкурс "І сталося диво..." 62

На 1 стор. обкладинки. "А що таке канікули? Це – літні дні барвисті, це час, коли нам ніколи, хоча б на мить присісти...". Друзі на літніх канікулах. Київська область, село Вища Дубечня, вулиця Тарасівська.

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами без письмової згоди редакції заборонено.